

Agyzdan galan palaw

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 26 января, 2025

Agyzdan galan palaw AGYZDAN GALAN PALAW

Tanyşlarymyň biri «Netflix»-de berilen Angela Merkel hakdaky dokumental filmini öwüp goýar ýerde goýmady welin, onuň ýokuş görjeginj bilip duranam bolsam ýarylmaly boldum: «men zordan ýarpysyna ýetip taşladym, soň seretmedimem!»

Sosial mediýada hem tanşymyňka meňzeş öwgülere gabat geldim. Öwgä garşy jogap bermek ýaly kyn zat ýok bolsa gerek. Çünki tarapdarlary hakykaty eşidesi gelmeýär... Ýogsam bolmasa, «Özüni öweniň tanapy çüýrük!» diýip türk nakyly bar-a!

Angela Merkel hakdaky dokumental filme tomaşa edip durkam, zol ýadyma Merkeliň ildeşi zenan kärdeşimiz Daniela Dan (1949-njy ýylda doglan) düşdi durdy....

Onuň kakasy žurnalist we diplomat (Parižde işlände jöhitleri halas etmegi bilen tanalýan) Karl-Haýns Gerstner, ejesi Gündogar Germaniýanyň «Sibyl» moda žurnalyny esaslandyryjy, tasarımcı Sibilla Boden Gerstner, uýasy 19 ýaşynda öz janyna kast edenden soň yzynda haýrana goýduran şygrylar, aýdymlar, suratlar, hatlar goýup giden Sonýa Gerstner. (Sonýa 8-nji martda Halkara Zähmetkeş Zenanlar gününde öz janyna kast edipdi.)

Žurnalist Dan Gündogar Germaniýanyň Brandenburg-Klaýnmahnowda ulaldy. Leýpsigde žurnalistika ugrundan okady. Gündogar Germaniýanyň «DFF» teleýaýlymynda işledi.

Gündogar Germaniýadaky oppozision «Demokratik oýanyş» toparynyň düýbünü tutujylardan biri boldy.

Bu maglumatlaryň Gündogar Germaniýada ulalan Merkele näme dahlyly bar?

* * *

Dan 1997-nji ýylda “Günbatar diýe-diýe» kitabyny ýazdy.

Dünýä jemgyýetçiligine iki Germaniýanyň birikmeginiň nähili «haýrana galdyran» syýasy üýtgeşme hökmünde tanadylsa-da, Dan ýat tutulan bu warsakyny çepbesine çöwürdi. Birikmek görer göze gopgun turuzsa-da, çuňluklarda nämelere sebäp bolandygyny

ýazdy...

Federatiw Germaniýanyň ikiýüzlülüklerini, ýalan-ýaşryklaryny subutnamalary bilen orta döküp, nikaby sypyryp taşlady. Günbataryň «demokratiýa», «adam hukuklary» we ş.m. esasy prinsiplerindäki galplyklary geň galdyryjy anyk mysallar arkaly paş etdi...

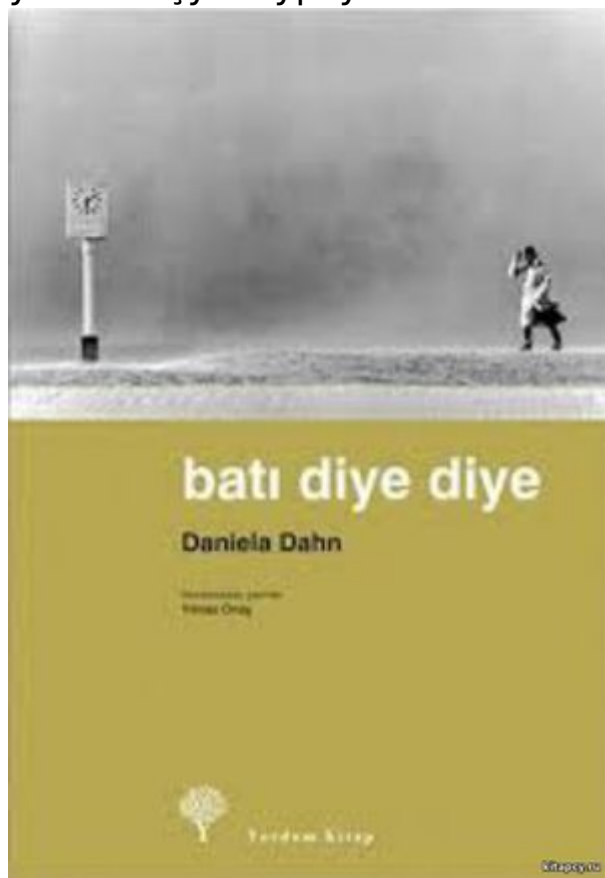
Meselem:

Federatiw Germaniýanyň Gündogar Germaniýanyň döwlet eýeçiligindäki edara-kärhanalarynda, ýerlerine, otellerine we iki milliondan gowrak howly-jayly mülklerine eskplutatirleýji çemeleşme bilen nädip el goýşuny-ogurlyk edişini gürrüň berdi. Gündogar nemes halkynyň nädip tüwmaýak galdyrylyşyny ýazdy.

Nämeler bolup geçmedi şol birikme döwründe! Mysal üçin: Gündogar Germaniýada «urşuň pidalaryna howpsuzlyk kepilligi hakdaky kanun» bilen Gitlere garşy urşan antifaşistleriň, nasistik konslagerlerden halas edilen 600 müň adamyň ykbalynyň üstüne atanak çekildi, pensiyadaky dört million adamyň hak-heşdegi rehimsizlik bilen elinden alnypdy! Awstriýa gidensoň ikiýüzli durmuşdan halys bizar bolup, dogduk depesi Gündogar Germaniýa dolanyp baran filosof Wolfgang Harih hem adalatsyzlyga uçran millionlarça adamyň biridi...

Beýleki bir ýandan Germaniýanyň uruş jenaýatkäri faşist Wolfgang Lehnik Emdeni jogapkärçilikden boşatmagyna geň galan diňe gündogarly nemesler boldy, çünki antifaşizm olar üçin döwlet doktrinasydy we federatiw nemesler faşizmi bireýýäm ýatdan çykarypdylar!

* * *

Iki Germaniýanyň birleşmegi Gündogara diňe ykdysady weýrançylyk getireni bilenem oňmady...

«Iň soňky ýapylyşyň pähmidir bu: Azatlygy we ýaşayşy diňe her gün ony basyp almaga mejbur bolanlar gazanyp bilýär...»

Dan bu sitata salgylanandan soň sözünü şeýle dowam etdirýär:

«Men on bir ýaşymdakam mekdepde «Fausta» düşündiriş bererdik. Şol bir wagtyň özünde kitabyna Gyotäni ýumagyň ujy edip alan Andreý Zaharowyň «Geljegi nädip göz öňüme getirýärim» kitabyny okardyk...»

Daniela Dan Gündogar Germaniýanyň intellektual gorunyň nädip mynjyradylýp taşlanyşyny gürrüň berýär.

Netijede oňa nämeleri diýmediler:

«Düzelerden geçen zyýanly galyndy!»

Dan “günä geçisi” edildi. Emma ol hiç yza ädim ätmedi. (Soňky

gezek Germaniýanyň Ukraina beren harby kömeginiň bes edilmegine çagyryan çagyryşnama ilkinji bolup gol çekenleriň biri boldy).

Başyna dolanyp geler bolsam:

Merkele bagyşlanyp düşürilen dokumental filmiň Gündogar Germaniýa hakdaky hakykatlaryň ýerine bize otuz ýyllyk «agyздan galan palawy gyzdaryp» iýdirýändiginden ynjalyksyzlandym...

Sany barmak бүкүp sanardan azam bolsa, demokratik tradisiýany dowam etdirip, tankydy žurnalistikany ýöredip ýörenler bar dünýäde...

Soner ÝALÇYN.

«SÖZCÜ» gazeti, 31.03.2023 ý. Publisistika